

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Evsebivs || De Euangelica pr[a]eparatione

Eusebius <Caesariensis>

[Augsburg], 1522

VD16 E 4299

De uerbo. Cap. v.

urn:nbn:de:hbz:466:1-34477

bitabilem in sapientia sua, & in prudentia sua extendit coelum, & adduxit nubes ab extremis terrarum, fulgura fecit in pluuiam, & adduxit uentos ex thesauris suis. Et rursus. Quo ibo a spiritu tuo, & ubi a facie tua me occultabo? Si ascendero in coelum tu illic es, si descendero ad infernum, ades. Si sumpsero pennas meas diluculo, & habitauero in extremis maris, etenim illic manus tua deducet me. Haec posteriores conuenientia priscis diuinitus praedicabant. Sed eos etiam audias, qui ante Mosem fuerunt. Dixit autem Ha' raam ad regem Sodomorum. Extendam manum meam ad altissimum deum, qui fecit coelum & terram. Melchisedech quoque dei sacerdos Habraam his uerbis benedixit. Benedictus Habraam deo altissimo, & benedictus deus, qui fecit coelum & terram. Et Habraam rursus, pone manum tuam sub femore meo, & adiurem te per dominum coeli, Et subiicit. Dominus deus coeli & deus terre, qui coepit me a domo patris mei, & a terra in qua natus sum. Postremo in ipsa uisione Mosi deus interrogatus quae esset, diuino respondet oraculo. Ego sum qui sum, sic dices filiis Israel, quae est misit me ad uos. haec breuiter ab inau-
merabilibus excerpta sunt. Est ne igitur dignum gentium Theologiam, imo uero impietatem cum istis ullo modo conferre, quorum alij nullum esse deum, alij caelestia corpora crediderunt, & stellas ignem in coelo fixas dicentes, aut ignem uiam & arte circulatam loco dei adorarunt. Alij nulla dei prouidentia mundum, sed irrationali quadam natura gubernari. Alij caelestia solummodo diuinitus regi, non autem etiam terrestria, mundumque sine ortu, neque ullo modo a deo, productum, sed casu & fortuna constitutum esse. Nonnulli ex atomis & inanimatis corpusculis esse conglutinatum asseruerunt.

De Verbo.

CAPVT V.

His ita dictis, alteram quoque personam a prima persona genitam non creatam Hebraeorum scripturae significant, quam uerbum, sapientiam, uirtutem dei appellant, unde inquit Iob. Inuenta est sapientia. Quis autem locus eius est? Nemo mortalium uiam eius nouit. Et Dauid in Psalmis. Verbo domini caeli firmati sunt. Et Salomon ex persona ipsius sapientiae. Ego inquit sapientiam & consilium & cogitationem constitui. Et dominus possedit me in initio uiae suae ad opera sua. In principio antequam terra facta est, antequam abyssi producti antequam montes

montes firmati, ante omnes colles genuit me. Et alibi. Quid autem est sapiētia, & unde nata sit, dicam & nō occultabo. Spiritus ipsa est intellectuālis, sanctus, unigenitus, omnipotens, omnia penetrans, uapor enim est uirtutis diuināe, & fluxus gloriāe omnipotentis, uerissimus fulgor eterni luminis, & immaculatū speculum uirtutis, diuināe ac bonitatis eius imago, ab extremo ad extremū omnia trāsiens, ac omnia recte gubernans, quod eadem diuinum uerbum a patre ad hominū salutem missum scriptura cōfirmat. Quod deum & dominum, id est creatorē & gubernatorē a Mose prophatiscq; appellari cōspicimus. Venit autē ad homines homine assumpto, a patre missum propter salutē nostrā. Misit em̄ uerbum suum inqt, & sanauit eos. Vnde doctrina etiā euangelica, prophetica & paternam Hebraeorum renouans Theologiā hoc pacto incipit. In principio erat uerbum, & uerbum erat apud deum, & deus erat uerbū. Hoc erat in principio apud deum. Omnia per ipm facta sunt, & sine ipso factū est nihil. Quod factū est in ipso uita erat, & uita erat lux hoim. Merito igit eodē spiritu Moses plenus factō cælo & terra, quasi cum filio suo uerba conferentē, sic deum patrē introduxit dicentē. Et dixit deus. Faciamus hominem ad imaginem & similitudinē nostram. Quod plasmasti etiam occultius signiuit dicens. Ipse dixit, & facta sunt, ipse mandauit & creata sunt. Aperte namq; patris ad filium ordinem atq; mandatum more humano (nec enim aliter poterat) expressit. Nemo enim negabit omnē qui aliqd dicit, ad alium dicere, & q; mādat ac p̄cipit aliq, p̄ter ipm mādare atq; p̄cipere. Manifestius autē Moses duob; dominob; patris uidelicet atq; filij mentionē fecit dicēs. Pluit dominus a deo sulphur & ignē. Et Dauid similiter. Dixit dominus domino meo, sede a dextris meis. Donec ponā inimicos tuos, scabellū pedū tuorū. Et paulo post aternā illā & ineffabilē generationē uerbi designare desyderans ait. Ex utero ante luciferū genui te. Hæc ita se habere nō solū uetus scriptura occultius (nō em̄ omnes tunc ferre poterāt) uerum etiā noua ipsis quoq; solaribus radijs dilucidius p̄dicat, quibus nōnulli Iudæorū sancti gratia spiritus carentes aliter interpretati sunt, a quibus nōnulla ponam idcirco nō inutilia, quoniam non effusum in aera uerbum dicunt, nec spiritum non subsistentem, sed diuersas personas probe sicut & nos. Male autem

q; ij quia

ga diuerſas quoq; naturas opinant. Philonem ergo audias, ſcriptu-
 ræ uoces interpretatione ſua explicantem. Quamobrem inquit quaſi
 de altero deo dicit, in imagine dei feci hominē. Perpulchre id diui-
 nitus ſcriptori fuit inſpiratum. Nullum enim mortale ad ſupremū
 patrem tanq̄ imago conſerri poteſt, ſed confertur ad ſecundum de-
 um, qui primi uerbum eſt. Neceſſe enim erat rationalem uim a deo
 uerbo anima hominis imprimi. Deus enim qui ſupra uerbum eſt,
 ita ſupremo eſt, ut nulla rationalis natura ſimilitudinē eius poſſit re-
 cipere. Hæc in primo quaſtionum libro Philonis dicta ſunt, qui in
 primo de agricultura uerbum dei filium quoq; dei appellare his uer-
 bis non dubitauit. Hæc uniuerſa paſtor ille & rex deus iure guber-
 nat, legemq; ſtatuit, rectum eius uerbum & primogenitum filium,
 qui curam totius gregis quaſi maximi regis lux diligenter ſuſcepit.
 Idem in ſecundo. Qui dubitandi ruborem effugere uelit, audacter
 dicat nulla re materiali machinam mundi cōſeruari, ſed uerbo eter-
 ni dei ſempiterno, quod a medijs ad extrema, & ab extremis ad me-
 dia protenſum, inuietum naturæ ſuſtinet curſum, ſouens ipſum at-
 q; conſeruans, quaſi uinculum quoddam pater qui genuit ipſum con-
 ſtituit. Merito igitur nec terra unq̄ aquis ſummerget, nec ignis ex-
 tinguetur, nec cætera peribunt, cum uerbum dei uocale inter muta
 elementa conſtitutum, omnia conſeruet. Hæc Philo. Nonne igitur
 uera hæc noſtra ſunt, qui uerbo ac ſapientia dei om̄ia producta eſſe
 prædicamus, falſa ꝑ̄o illa, quæ nec ueri ſimilitudinem ullam habent,
 & inter ſe cōtraria ſunt. Thales enim Mileſius aquam originem re-
 dicit, Anaximenes aerem, Heraclitus ignē, Pythagoras numeros,
 Epicurus atq; Democritus indiuidua quædam corpuscula, Empe-
 docles quattuor elementa, hoc dei uerbum magni conſilij angelum
 lucem ueram iuſtitia Solem etiam nominant. Tertio ſpiritus addi-
 tur ſanctus a ſcriptura, quem ſicuti patrem & uerbum ſuum eadem
 dignitate atq; honore honorari præcipit. Tertius igitur a patre ſpiri-
 tus eſſe oſtendit, tanq̄ a patre per ſapientia elucens. Poſt hæc eterna
 dei ſubſtātia rationales uirtutes, nec numero, nec ſpecie nobis no-
 ras, ſed ſolum uiſibilem proportione, alia enim gloria Solis eſt, alia
 Luna, alia Stellarum, ſcriptura Iudæorum, non ut deos, ſed ut mini-
 ſtras honorandas oſtendit. Et mortali quidem nature Stellarum nu-
 merus

merus omnino ignotus est. Deus uero multitudinē etiam intelligētiarum & nomina non ignorat. Scribitur enim, qui Stellarum multitudinem numerat, & omnibus ipsis nomina imponit, innumerabilia enim genera profecto & intelligentiarum & Stellarum sunt, deo autē omnia numerata sunt, de ipso enim dicitur. Mille milia ministrabant ei, & decies milies centena milia coram eo assistebant. Cum enim numerum uideat aliquē nominare, numeratas illas ostendit esse uirtutes a deo. Cum uero tantā numerari quantitatem dixerit, ignotū nobis illum numerum propter innumerabilitatē suā esse ostendit. Sed de substantia earum sic Psalmista scriptum reliquit. Domine deus meus, quē uehementer magnificatus es, confessionem & decorem uidiisti amictus lumine sicut uestimento, extendens cælum sicut pellem, qui facis angelos tuos spiritus, & ministros tuos ignis flammā, Noli credere de hoc corruptibili igni dicere, nec de irrationali aere atque spiritu, sed aliū quidam atque sublimius, necesse enim est cum a sensu nostro uerba prodeant translative, non proprie de intellectu alibus dici, unde ipsum quoque deum spiritum, & ignē, & lucem, & huiuscemodi nominibus significamus. Virtutes autem illas, Angelos, Archangelos, spiritus, celestem exercitum, principatus, potestates, thronos, dominationesque nūcupamus. Quarum omnium iustitiā Solem & sanctum spiritum ei annexum una eū deo ac patre creatorem atque gubernatorem scriptura confirmat, quem unum deum ab uniuersis, sicuti patrem ac dominum hymnis glorificandum propheta precipit dicens. Laudate dominum de cælis, laudate eum in excelsis. Laudate eum omnes angeli eius, laudate eum omnes uirtutes eius. Laudate eum sol & luna, laudate eum omnes stelle & lumen. Laudate eum cæli cælorum & aquæ quæ super cælum sunt, laudent nomen domini. Quia ipse dixit & facta sunt, ipse mādauit & creata sunt. Statuit ea in æternum & in sæculum sæculi, præceptum posuit & nō præteribit. Hæc Hebræorum dogmata merito erroribus gentium spretis complectimur, uirtutes cælorum ut dei ministros honorantes. Solum autem deum, & uerbum ac spiritum eius, qui cælum & terrā, ac omnia quæ in ipsis sunt creauit, & a nihilo simpliciter produxit, ut Hebræorum doctrina occultius & euangelica expressius precipit, colimus atque adoramus.